

114 . Cluj-Napoca | Comuna: Municipiul Cluj-Napoca | Județ: Cluj | Punct: Palatele Statusului Romano-Catolic, Subsol Corp C2 | Anul: 2021

Anul: 2021

Cod RAN: 54984.02

Perioade: Preistorie, Antichitate, Perioada modernă

Epoci: Neolitic, Epoca romană, Perioada modernă

Tipuri sit: tip neprecizat

Autori: Oana Toda, Zsolt Csók, Monica Gui, Viorica Rusu-Bolindeț, Marisa Tivdar

Instituții: Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca

Nr. autorizație: 169

Data autorizației: 2021-03-23

Raportul de cercetare de la Cluj-Napoca, jud. Cluj, Str. I Maniu, Nr. 3 Punct: Palatele Statusului Romano-Catolic, Subsol Corp C2

Raport

Introducere Punctul supus cercetării se află în zona centrală a municipiului Cluj-Napoca, pe malul drept al Someșului Mic, pe o terasă joasă a râului, la altitudinea de 342–343 m. Cercetarea arheologică preventivă s-a desfășurat în contextul derulării proiectului de reabilitare a corpului C2 al ansamblului Palatele Statusului Romano-Catolic, Str. I. Maniu nr. 3, în etapa care a vizat subsolul imobilului. Aici, odată cu înlăturarea gunoiului acumulat în sec. XX–XXI, au apărut elemente constructive de epocă romană, corespunzând practic nivelului pe care se oprise excavarea pivniței de la începutul sec. XX. În această parte a orașului au avut loc în anul 1898 ample schimbări urbanistice pe latura estică a Pieței Unirii, ocazie cu care s-a realizat și prelungirea străzii Iuliu Maniu (pe atunci „Szentegyház utca”) până spre piață. Astfel, s-a modificat considerabil trama stradală, s-au demolat casele din perioada renesanțistă și s-au construit noi ansambluri de locuințe de raport (Palatele Statusului), finalizate în 1902. Corpurile de clădiri suprapun urme de locuire modernă timpurie, medievală, romană și preistorică, după cum indică săpăturile arheologice realizate la obiective învecinate: Palatul Banffy[1], Biserica Sf. Mihail și parcarea alăturată[2], Str. I. Maniu nr. 4[3], Str. Eroilor – Monumentul Memorandiștilor[4]. Relativ la perioada romană, zona cercetată se află în proximitatea presupusei laturi estice a orașului Napoca, o zonă puțin cunoscută și cercetată.[5] Obiective, suprafețe cercetate și metodologia de cercetare Cercetarea a urmărit recuperarea și documentarea patrimoniului arheologic. Având în vedere adâncimea considerabilă a depunerilor arheologice și nevoia de a proteja integritatea structurală a clădirii, dezvelirea unor suprafețe de mari dimensiuni a fost limitată. De altfel, lucrările de reabilitare au afectat în mică măsură straturile arheologice și s-au urmărit determinarea fazelor romane și stabilirea unei coloane stratigrafice complete. Au fost utilizate metode distructive: săpătură manuală în suprafață și sondaje (secțiuni, casete) punctuale, pe contexte arheologice. Metoda de înregistrare a fost așa-numita „single context recording”, care a facilitat alcătuirea unei matrice stratigrafice. Fiecărui context arheologic i-a fost întocmită o fișă cu înregistrarea descriptivă, înregistrarea pe plan a conturului (ST70, cote MN 1975); a fost întocmită documentație grafică, fotografică, fotogrammetrică. În încăperile din subsol unde a fost posibilă cercetarea arheologică, s-au deschis următoarele unități: în SV S2 – 2 × 3 m, S3 – 8,6 × 1,5 m cu casetele S3_E – 1,5 × 1,5 m și S3_V – 2,2 × 1,5 m, AS3 – 4,2 × 2,4 m + 2,5 × 2 m; în partea E S1 – 1,6 × 1,6 m, AS5/1 – 2,4 × 5,65 m; AS5/2 – 2 × 3 m; S5 – 1,75 × 1,75 m, AS6/1 – 3,2 × 2 m și AS6/2 – 1,5 × 3,5 m. Suprafața cercetată totalizează circa 88 mp (Fig. 1), la care se adaugă șanțurile pentru utilități, cu lățimi de 0,20 × 0,40 m și adâncimi de 0,20–0,25 m, care au permis verificarea unor structuri. Principalele rezultate ale cercetării Stratigrafie generală. Săparea pivniței la început de sec. XX a eliminat aproape în totalitate orice urme de locuire medievală și modernă, oprindu-se pe un nivel intermediar de epocă romană. A putut fi surprinsă următoarea stratigrafie: i) niveluri de epocă romană (nivel de călcare actual = cota 339,8/340 m–339,3 m); ii) strat negru, compact, cu pietre și foarte puțină ceramică, grosime

medie 0,6 m (Cx 150) = strat de depunere naturală (339,3 m – 338,6/7 m); iii) pământ galben cenușiu lutos, compact, grosime medie 0,3 m (Cx 15/162), fără materiale = probabil depunere aluvionară legată de Someșul Mic (338,6/7 m–338,3 m); iv) pământ nisipos, brun închis, pigmentat cu cărbune și fragmente ceramice/chirpici (Cx 27/163), grosime variabilă 0,28 m–0,45/0,55 m = nivel de rulare a materialului neolitic (sub cota 338,3 m); v) pământ nisipos-lutos, brun-cenușiu, pigmentat cu cărbune și ceramică (Cx 154), cu materiale specifice grupului Iclod; denivelat, grosime variabilă, pe alocuri până la 1 m; vi) pământ compact, lutos, brun închis cu puțin material arheologic (Cx 184), cu grosime 0,25–0,5 m = ultimul nivel neolitic (cotă identificare 337,6 m); vii) strat geologic format din pietre de râu cu dimensiuni variabile și nisip gălbui cenușiu (cotă identificare 337,2/ 337,1 m). Epoca modernă. În partea SE a AS5/1 s-a dezvelit parțial un ghizd conic din zidărie seacă (Cx 44), posibil bazin colector ori groapă de provizii, apărut imediat sub nivelul actual de călcare (Fig. 2). Structura (diametrul max. superior 2,52 m; diam. inferior 1,45 m; adâncimea max. suprinsă 0,8 m), care a fost secționată de zidul clădirii actuale, conținea material arheologic din sec. XVIII–XIX. În AS6/1 a fost evidențiat, în paramentul N al încăperii, un contrafort (Cx 165, dim. surprinse: h 2,40 m, l 0,95 m) care vine din direcția Palatului Bánffy și secționează, alături de fundația pivniței actuale, ghizdul unei fântâni (Cx 169). Ghizdul din piatră seacă (diam. int. 1,20–1,40 m) s-a conturat la cota 339,8/339,5 m și a putut fi cercetat în siguranță până la o adâncime de 2,2 m, neajungându-se la bază. În umplutura superioară (deranjată) s-au găsit materiale de final de sec. XIX, iar în cea inferioară material medieval și roman rulat, alături de piese de sec. XVII/XVIII. Dezafectarea fântânii a avut loc cel târziu în sec. XVIII, dar construcția a fost mai timpurie. Epoca romană. Urmele cele mai consistente datează din perioada romană. Au putut fi identificate trei faze principale, unele prezentând sub-faze. Din cea mai timpurie fază s-au găsit gropi (de pari) și urme ale unor structuri de lemn. Suprafața redusă pe care a fost investigată nu a permis conturarea inteligibilă a structurilor. Acestei faze îi aparțin fragmente ceramice din prima jumătate a sec. II. Pe baza unei evaluări preliminare a materialului arheologic, se pare că în aceeași fază a funcționat o structură subterană, probabil o piviniță. În extremitatea V a S3 și S3_V s-a găsit urma unui perete (șanț cu l = 0,5 m, pe o lungime de 3 m) susținut de pari (Cx 296), precum și niveluri succesive de amenajare (podele/lutuiuri), la o adâncime de circa 3 m față de nivelul de călcare al subsolului actual. În faza următoare a locuirii romane, datată probabil la mijlocul sec. II p. Chr., se remarcă urme de structuri de lemn și construcții cu mortar și piatră. Cea mai importantă descoperire e o substrucție de podea sau paviment de mari dimensiuni (Cx 191/235), surprinsă în AS5/1 și AS6/2 (o suprafață de cel puțin 50 mp), constând dintr-un strat gros (până la 0,25–0,3 m) de bolovani și mortar, apărută la cota 339,4/339,6 m (Fig. 2). Substrucția prezintă pe alocuri urme de reparații. Urmează fazele construcțiilor de piatră, mai bine conturate. În S3 și S3_V a fost identificat la cota 339,753 m un drum (Fig. 3) de pietriș compactat (Cx 21/63), cu două niveluri de amenajare (nivelul inferior prezintă urme de roți), posibil așezat peste un drum de pământ dintr-o fază anterioară. Drumul surprins pe o distanță de 2,8 m are o lățime de circa 4,9 m și grosimea medie de 0,25/0,3 m. Orientat NV-SE, este deci unul dintre cardines. E posibil ca strada să fi fost surprinsă și în curtea palatului Bánffy.[6] Pe porțiunea dezvelită, nu prezintă urme de dalaj. Marginea sa estică este ușor suprapusă de un aliniament (l = 2,2 m, surprins pe o distanță de 4,22 m) format din mai multe rânduri de lespezi masive de calcar, de formă rectangulară (L = 1,2–1,8 m, l = 0,5–0,8 m), așezat de-a lungul drumului (Cx 4). Lespezile (Fig. 4) au apărut pe nivelul actual de călcare în subsol, la cota 339,9 m. La o distanță de circa 20 m spre E de acest șir de lespezi a apărut un altul, paralel cu primul, observat în AS5/1, S5 și AS6/1–2 (Cx 52, 171). Șirul de lespezi a putut fi observat pe o distanță de circa 12,5 m, practic între cele două structuri de epocă modernă menționate anterior (Fig. 2). Cuprinde un singur rând de lespezi (L = 1 m, l = 0,8–0,95 m). Lespezile au fost amplasate după mijlocul sec. II, după cum indică un fragment de terra sigillata descoperit într-una din gropile de implantare. Șirul E de lespezi a fost pus peste substrucția de mortar și bolovani (Cx 191/235) (Fig. 2), care se degradase între timp, deasupra ei fiind observate mai multe nivelări. Inițial, o suprafață de pietriș pare să fi fost amenajată între cele două șiruri de lespezi (Fig. 4). În subfaza următoare, două vetre au fost amenajate în partea E a pietrișului (în AS5/1). Într-un strat de nivelare, imediat peste aceste vetre, a fost descoperit un mic tezaur monetar (30 de monede de la Vespasian până la Marcus Aurelius). Într-o a doua fază de piatră a fost construită o clădire (Fig. 5) între cele două șiruri paralele de lespezi (la 2,5 m de lespezile V și 3 m de cele E), respectând orientarea generală din fazele anterioare. Pe baza stratigrafiei și a unei analize preliminare a materialului, această fază poate fi plasată la începutul sec. III. Zidul de fundație al clădirii (Cx 200) ori groapa de scoatere a zidului au fost observate în

AS3 (Fig. 4), AS5/2, S5 și AS6/2. Întrucât fundația a apărut la mică adâncime față de nivelul actual de călcare, traseul zidurilor a putut fi verificat și în șanțurile săpate pentru utilități. Zidul de fundație, construit în tehnica opus incertum, are o înălțime de peste de 1 m (cota identificare: 339,8 m; cota inf. 338,8 m), lățime 0,60/0,70 m și e alcătuit din piatră legată cu pământ. Doar ultima asiză surprinsă e legată cu mortar, dar trebuie să fi făcut parte tot din fundație, fiindcă nu s-a descoperit în nici una din secțiuni un nivel de călcare în interiorul clădirii. Din această construcție au fost descoperite două ziduri paralele, cu o distanță de 14,6 m între ele, orientate de-a lungul lespezilor și observate pe o lungime 15,4 m, precum și alte două ziduri perpendiculare pe primele, cu o distanță de 7,8 m între ele. Zidurile clădirii continuau cu siguranță înspre N și S. În S3 și S3_V s-a putut vedea că imediat din latura V a drumului (Cx 21/63) pornea o groapă de mari dimensiuni (Cx 161), cu perete înclinat la aprox. 45°, ajungând până la 3 m sub nivelul actual de călcare al subsolului (Fig. 6). Golirea acestei gropi a permis, de altfel, identificarea pivniței romane menționate anterior. Umplutura conținea materiale de epocă romană: o cantitate mare de ceramică comună, de bună calitate, dar și câteva resturi provenite de la prelucrarea sticlei. Un fragment de ceramică specială datată strâns indică faptul că groapa era încă deschisă la începutul sec. III. Umpluturile superioare ale gropii constau dintr-o consistentă dărâmtură cu bolovani și materiale tegulare legate cu lut galben, provenite de la o structură neidentificată în secțiunile deschise. O observație importantă de făcut este că structurile din toate fazele respectă aceeași orientare generală. Preistorie. Doar în S3, S3_V și S2 a fost posibilă săpătura până la straturile preistorice. Sub nivelurile de epocă romană și sub cele două depuneri naturale (vezi stratigrafia generală) au fost identificate cel puțin două straturi (Cx 154, Cx 184/33) atribuite neoliticului, din care a fost recoltat material specific culturilor Petrești și Iclod. Cu o singură excepție, nu a fost posibilă conturarea unor complexe inteligibile. În S3 și S3-V, s-a conturat groapa unui mormânt de inhumație (Cx 185), identificată la cota 337,406 m, adâncită până în stratul geologic (Fig. 7). În groapa ovală (2,33 × 0,96 m), orientată SV-NE, defunctul a fost așezat în decubit dorsal, cu brațele îndoite pe piept. În stânga și la picioarele defunctului au fost descoperite numeroase vase ceramice. Scheletul era împodobit cu o multitudine de mărgel (gambe, brâu, brațe), brățări și o podoabă pentru cap cu „bumbi”, toate confecționate din scoică, cu excepția unui inel din os. Mormântul a fost atribuit grupului Iclod (circa 5000 a.Chr.).

Note

- RAN 54984.173; Alicu et alii 2009.
- RAN 54984.159.
- RAN 54984.209; Mustață et alii 2008.
- RAN 54984.211; Beu-Dachin et alii 2012; Cociș 2019, 18-28.
- RAN 54984.02; Rusu-Bolindeț 2007, 68-100.
- Antal, Pupeză, 2012, 83-107.

Informații suplimentare online

[Raportul 6756 din cronica.cimec.ro](http://raportul6756.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.mapserver.cimec.ro)
